

Hypoxie

Petr DOŠEL

Ústav leteckého zdravotnictví Praha

ATMOSFÉRA

Složení atmosféry

• Plyn	%
• Dusík	78,09
• Kyslík	20,95
• Argon	0,93
• CO₂	0,03
• Neon	$1,82 \times 10^{-3}$
• Helium	$5,24 \times 10^{-4}$
• Krypton	$1,14 \times 10^{-4}$
• Vodík	$5,00 \times 10^{-5}$

ÚVOD

- **Hypoxie** je jedno z největších zdravotních rizik létání.
- Je definována jako nedostatečné zásobení krve, buněk a tkání kyslíkem, což má za následek poruchy či omezení jejich funkcí.
- Narušuje funkci především centrálního nervového systému a může vést k bezvědomí a smrti.

Dělení hypoxií

- **Ischemická či stagnační hypoxie**
  - důsledek redukce průtoku tkáněmi, výměna plynů v plicích je zachována
- **Histotoxická hypoxie**
  - neschopnost tkání využívat kyslík v oxidativních procesech
- **Anemická hypoxie**
  - redukce vazebné kapacity krve pro kyslík
- **Hypoxická hypoxie**
  - Pokles pO_2 .
  - Pokles koncentrace O_2 ve vdechované směsi.
  - Poruchy činnosti respir. syst., intrakardiální pravolevé zkraty

Hypoxická h. za letu

- Hypox.h je nejzávažnější rizikový faktor za letu ve výškách.
- Již 25% pokles pO₂ (FL 80) vede k detekovatelným poruchám funkce lidského organismu (psychofyzilogická výkonnost).
- RD na FL nad 390 - vede ke ztrátě vědomí v průběhu 25 s. a smrti během 6 min.
- Tři základní příčiny
  - VÝSTUP DO VÝŠKY bez dodávky O₂
  - PORUCHA kyslíkového systému
  - DEKOMPRESSE KABINY
- Hypoxie ovlivňuje zásadně systémy:
  - respirační
  - kardiovaskulární
  - nervový

Kompenzační reakce organismu

- **Respirační systém**

- hyperventilace (dechová frekvence a dechový objem)

- **Oběhový systém**

- tachykardie

- zvýšení TK

- redistribuce krevního objemu

VZDUŠNÝ OBAL ZEMĚ

Z HLEDISKA REAKCE ORGANISMU

- 0 - 2 km: **Indiferentní pásmo.**
- 2 - 4 km: **Zóna úplné kompenzace.**
- nad 4 km: **Zóna neúplné kompenzace.**
- 6 - 7,5 km: **Kritická zóna.**
  - Použití kyslíkových přístrojů.
- 12 km: **Inverze tlakového gradientu O₂.**
  - Nutnost použití přetlakové kabiny nebo systému přetlakového dýchání.

Faktory ovlivňující klinický obraz

- **Intenzita hypoxie:**
  - absolutní pokles atm. Tlaku
  - gradient
  - čas
- **Přirozená odolnost vůči hypoxii**
  - geneticky podmíněna - nedá se zvýšit
- **Fyzická zátěž**
- **Teplota:**
  - chlad zvyšuje účinky hypoxie (zvyšuje požadavky na metabolismus)
- **Zdravotní stav**
  - dlouhodobý - diagnózy (ICHS, obstrukční plicní choroby atd.)
  - aktuální - interkurentní onemocnění

Faktory ovlivňující klinický obraz

- **Léky, alkohol**
  - antihistaminika zhoršují stav
- **Životospráva**
  - odpočinek, únava fyzická i psychická, nedostatek spánku, negativní emoce (strach, obavy, hněv apod.)
- **Faktory mikroklimatu**
  - vibrace, hluk - velmi nízký vliv

HYPOXIE - Příznaky

- **0 – 1500 m:** bez obtíží a příznaků hypoxie
- **Nad 1500 m:** poruchy světlocitu (nočního vidění)
- **Nad 2500 m:** poruchy barvocitu, málo příznaků, příznaky lehkého stupně, zhoršená koordinace pohybů, prolongovaný pobyt - bolest hlavy, snížená kapacita fyzické zátěže,

HYPOXIE - Příznaky

- **Nad 3000 m:**
  - euforie, aktivita, zvýšené sebevědomí,
  - poruchy hloubkového vidění,
  - mírné omezení zorného pole,
  - poruchy akomodace,
  - zhoršení sluchové ostrosti,
  - zvýšení sluchového prahu
  - ↑ srdeční a dechové frekvence,

HYPOXIE - Příznaky

- **Nad 4000 m:**
  - dechový dyskomfort,
  - euforie, zvýšená aktivita,
  - bolest hlavy
  - parestezie končetin a rtů
  - tremor, tetanie prstů a mimických svalů
  - centrální i periferní cyanóza
  - poruchy pohybové koordinace - neschopnost jemných pohybů
  - ztráta kontaktní citlivosti
  - jsou postiženy mentální schopnosti (VNČ), oslabeny volní vlastnosti
  - zpomalení psychomotorického tempa

HYPOXIE - Příznaky

- **Nad 5000 m:**

- úzkost, slabost, nevěle, návaly horka a chladu,
- **narušení psychiky:**
  - poruchy logického myšlení
  - poruchy pozornosti
  - zpomalení psychomotorického tempa a rozhodování
  - poruchy paměti
  - ztráta sebekritičnosti
  - schopnost kritického hodnocení
  - ztráta autocenzury - neschopnost hodnocení vlastní výkonnosti - je potenciálně nebezpečné

HYPOXIE - Příznaky

- **7500 m:**
  - výše uvedené příznaky se vyvíjejí rychle
  - ztráta logického myšlení
  - porucha až ztráta vědomí (předchází myoklonické záškuby HK)
  - hypoxické křeče - intenzivní kontrakce - opistotonus
- **12 000 m:**
  - ztráta vědomí v průběhu 20 -25 s,
  - smrt během 6 min.

DOBA UŽITEČNÉHO VĚDOMÍ

- Interval, který uplyne od redukce tenze kyslíku ve vdechovaném vzduchu po kterou je člověk schopen racionální činnosti.

Doba užitečného vědomí

<u>ft (km)</u>	<u>aktivita</u>	<u>klid</u>
–18 000 (5,4)	20min	30min
–25 000 (7,5)	2min	3min
–30 000 (9,0)	45 s	75 s
–45 000 (13,5)	12 s	20 s
–56 000 (16,8)	12 s	12 s

– Pozn.: 6s doba cirkulace + 6s O₂ rezerva

PŘÍČINY

Individuální

Nepřipravenost

Nekázeň

Technické

Nevhodná sestava kyslíkové soupravy

Přerušení spojů v kyslíkovém systému

Selhání regulátoru koncentrace kyslíku

Únava materiálu

Systemové

Nízká kultura bezpečnosti

Nedodržení kontrolního postupu

[Šulc,2012]

SOUČASNOST

Podíl hypoxických příhod na incidentech a závažných incidentech (v %)

Vojenské letectvo

24 – 30

Civilní letecká doprava

0,3

Všeobecné letectví

4,2

ATMOSFÉRA

ZÁVĚR

- **Hypoxie je zášudný a potenciálně velmi nebezpečný stav.**
- **Má málo výrazných varovných příznaků.**
- **Subjektivně se obtížně rozpoznává.**
- **Proto je demonstrace jejích účinků velmi užitečná.**
- **Hypoxie není třeba se bát, je ji třeba respektovat.**

ZÁVĚR

- **Proto je na základě výzkumu, zkušeností a poznatků z leteckých nehod potřeba konstruovat systémy, tvořit postupy, školit a cvičit personál za účelem eliminace veškerých rizikových faktorů, které by mohly mít fatální následky.**

DĚKUJI ZA POZORNOST

